

Bodil Kochs tale ved "Hjemmenes uge"

Taler

Bodil Koch
Politiker, teolog og
samfundsdebattør

Dato

28. november 1941

Sted

K.B. Hallen

Omstændigheder

Der mangler enkelte bogstaver og ord i det originale manuskript. Tilføjelser er markeret med paraentes.

Se det originale manuskript fra Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv:
Bodil Kochs tale ved "Hjemmenes uge", 28. nov. 1941

For nogle faa Dage siden stod jeg sent ud paa Aftenen paa en Landstation og ventede paa Toget. Det var blæsende, koldt og regnfuldt, og intet havde været rimeligere end at skjule sig i Ventesalens Kakkelovnskrog. Men hvad nu end Grunden var: jeg blev staaende ude paa Perronen, hvor nogle faa afskærme de Lamper svingede frem og tilbage under Taget og rev smaa Flanger i Mørker for ligesom at vise, hvor uendeligt og uovervindeligt, det var. Uovervindeligt og uendeligt er Mørket om os og i os, mærkelige Kræfter er skjult i det; det nag[ler] os fast til Jorden og strækker sine Arme ud for at kvæle os.

Som jeg nu stod der i Natten, skete i mit Indre den underlige Sindets Forskydning, som De sikkert allesammen kender til. Borte var Jernbanestation og kendte Steder, Mørket tog mig gennem et form- og tidløst Rum, og dybt, dybt nedefra naaede Jordens tunge Aandedrag mit Øre: var det Sukket fra Ukraines Slette, eller Klagesang henover Finlands Marker, var det Børnegraad fra Polens Egne eller Veraab gennem Norges Dale - Mørke var det.

Lyden af en Stemme bragte mig tilbage til Virkeligheden igen. Døren til Pakrummet blev slaaet op, og jeg hørte en Mand og en Kvinde veksle venlige, dagligdags Ord. En lille, sind[ig] Mand begyndte at bære Gods ud paa Perronen: Kufferter, Pakker, slagtede Dyr, en Dukkestue.

“Nu kommer jeg snart ind, Mor”, raabte han, og der blev ogsaa Tid til en trøstende Bemærkni[ng] til mig for min lange Venten.

Inde i Kupeen løftede jeg Mørkelægningsgardinet til side og stirrede ud. Og hvad saa Jeg? En hævet Arm og en svingende Lygte, i hvis Lyskegle en firkantet Blok af graagule røgsværtede Mursten brød ud af Mørket.

Ja, de brød ud af Mørket. Mørket er uendeligt, men uovervindeligt er det ikke. Bag Mørket er der Lys og bag gule, grimme Mursten er der et Hjem, hvor Mand og Kvinde gaar og gør Dagens Gerning, mens de taler gode og retsindige Ord til hinanden.

Mon De nu sidder og tænker: Hvad kommer dog denne Jernbanemand os ved? Hvorfor føres h[er] Skønsnak i Stedet for kraftig Tale; skal vi høre om vore Hjem, var det da ikke rimeligere at gøre Regnskab med Fortidens Synder og give Haandslag paa en bedre Fremtid? Og eet er sikkert: her var nok og mere end nok at tage fat paa. Det ved hver enkelt med sig selv. Meget er der fejlet i Danmark i de sidste Slægtled, men intetsteds alvorligere end i de tusind af rodløse og sanseløse Hjem, hvor Mand og Hustru ikke kunde raabe hinanden op og ikke vid[ste] at give deres Børn anden aandelig Føde end en Biografbillet og Evas Filmsromaner. Og ikke mindre Skyld hviler der paa de saakaldte gode Hjem, hvor man isolerede sig i uforpligtede[nde] Selvtilstrækkelighed. Men dog vil jeg vove at sige, at har en Hjemmenes Uge nogen Betydning da ligger den paa et andet og dybere Sted end paa de gode Forsætters Alfarvej.

Jeg skal ikke lægge Skjul paa, at hele Arrangementet i første omgang bød mig imod. Det kan være en tvivlsom Ting med Kæmpemøder og store Taler. Det egentlige med Mennesker sker dog i Ensomhed og Tavshed. Men jo mere jeg tænkte efter, desmere maatte jeg sige: Jo allige[vel] - i denne mærkelige Tid i Danmark, hvor vi lytter efter Fremtiden med tilbageholdt Aandedræt, maa vi lade den megen Ræsonneren falde og den altid redebonne Skepsis vige og blot gaa hinanden i Møde. Lad os gaa hinanden i Møde, Mænd og Kvinder, Fædre og Mødre, og sige det som en Bekendelse til vor Danskhed: Med Hjem skal Land bygges.

Jeg fik, mens jeg gik og overvejede, hvad jeg vilde tale om i Aften, et Brev fra en Mand, jeg ikke kender, men en Mand om hvem jeg ved, at Danmarks Skæbne ligger ham brændende paa Sinde Dag og Nat. Han harmes i sin Sjæl over denne Hjemmenes Uge og kalder den en frygtelig Fej[l]tagelse, thi siger han: Naar I lader det lyde ud over Landet: Med Hjem skal Land bygges, da bøjer I af, I gaar udenom; I skammer jer ved at sige: Med Lov skal Land bygges, I Mener, at man

kan bekende sin Tro til Danmark og de danske Hjem uden først at forsage Djævelen og alle hans Gerninger. Maaske har han Ret, jeg ved det ikke. Maaske er det galt at bruge en Omformning af det gamle Ord: Med Lov skal Land bygges, for det Ord kan vi i Dag ikke tage i vores Mund. Men vi vil nu sige det trods Alt: Med Hjem skal Land bygges. Vi ved at man andetsteds har helt andre Tanker om de Ting, og vi ved i hvert Fald ikke, hvordan Land for Fremtiden skal bygges op, om med Lov eller Magt; men vi vil tage Anledning af denne Hjemmenes Uge til at slaa det fast i Overensstemmelse med at dansk Aand og urgam[mel] dansk Egenart, at vi bygger vort Land paa de danske Hjem og paa hvert eneste Menneske,

der i sit Hjerter bærer en uudslettelig Bevidsthed om, hvad Lov og Ret er, og fra de danske Hjem skal denne Retsbevidsthed strømme ud i Samfundet og skabe et Fremtidens Danmark, der er i Pagt med det bedste og egentligste i sit eget Væsen. Vi hører en ny Tid Vingesl[ag] suse os i Møde, og vi ved ikke om fremmede Fugle skal bygge Rede hos os og udkaste, hvad der er os dyrebart. Men derfor vil ogsaa vi bygge Reder, og med et af de mange nye Ord, Tillærer os, vil vi kalde dem Kampreder. Om Kampreder siges det, at fra dem kæmpes der til det sidste for den Sag, man har gjort til sin, her vælges Udslettelsen fremfor overgivelsen.

Saadan skal de danske Hjem være Kampreder for alt, hvad vi holder for godt: her skal Sandhed og Retfærdighed, Frihed og Retsind vogtes og værnes.

Det er sagt til Overflod, at vi er midt i en Brydningstid, og der vil gaa Aartier og mere end det, før vi kan bedømme den Tid, vi lever i. Skal vi beskrive den nu, bliver det tøvende og negativt, men een god Ting kan man sige om disse onde Dage: de brød Borgerligh[edens] Skal af vore Hjerter og gav os de primitive Værdier tilbage med al deres Styrke. De lærte os at takke for dagligt Brød, for en skærmende Væg og en lunende Dragt. De lærte os at søge hen til det enkle og enfoldige og gav os Tilværelsen tilbage varm fra Skaberens Haand. "Gud skabte Mennesket ligetil, men det fandt paa mange mærkelige Paahit", hedder det i et gammelt Skrift. Gud skabte hin Jernbanemand enfoldig og ligetil, og han skal være os et Symbol og en Vejviser: han gør sin Gerning der, hvor han er sat, og hans Sinds Renhed og Hjertes Varme straalere os i Møde. Han skal maaske ikke udrette store Ting og vende vore Veje, men gør vi alle som han, er Danmark vel hjulpet. Han lever nemlig paa noget ganske simpelt og ligetil, paa sin urokkelige Fornemmelse af, hvad der er ret og rigtigt og sin umiddelbare Følelse af

Forpligteth indenfor sit lille Livsomraade. Og er der noget, vi trænger til saa er det at finde ned til det helt elementære, det der ikke kan diskuteres, men som kan samle os og bære os oppe.

Og sig nu ikke, at jeg gør for meget ud af denne Mand, for jeg ved, hvad jeg taler om: jeg kom ham saa nær hin mørke Nat, at mit Sind rørte ved hans, og min Uro og Angst vendte sig krævende imod ham og vilde have Svar: Hvordan kan du leve saa munter og tryg, naar du daglig hører om ufattelige og forfærdelige Ting, der sker ude i Verden, hvordan kan du der er en god dansk land, uden Gruse Fremtiden i Møde, hvordan kan du tænke paa, at sende dine Børn ud i en vanvittig og haabløs Verden? Man inden Ordene kom over mine Læber, vidste jeg hans Svar: "Jeg holder mig til de ti Bud og mit Fadervor", sagde han, "og saa maa Vorherre om Resten". Men min Ven Jernbanemanden maa nu være noget gammeldags af sig, for det med de ti Bud er jo svært umoderne: du maa ikke slaa ihjel, du maa ikke begaa Ægteskabsbrud, du maa ikke stjæle, du maa ikke sige falsk Vidnesbyrd mod din Næste; nej, helt aktuelt er det ikke med de Bud. Men ikke destomindre forstod jeg med eet, hvorfor de grimme, gule Mursten i Jernbanemandens Hjem lyste saa sært ud i Mørket. Han ved, at de ti Bud satte Gud paa Lovens Tavler, for at de skulde holde sammen paa den Jord, der blev os givet, og han ved at der er noget der hedder: Forlad os vor Skyld.

Jeg sagde før, at hvis en Hjemmenes Uge skulde have nogen Betydning, da ligger den paa et andet og dybere Sted end de gode Forsætters Alfarvej. Dermed mente jeg dette, at det er ikke nok, at vi siger: Nu har vi Hjemmenes Uge, lad os saa tage nogle gode Beslutninger, lad os gøre lidt mere ud af vore Hjem og i det hele taget se at blive lidt bedre; der er nok et og andet, der kunde trange til Revision." Det er ikke nok, at vi siger saadan selv om vi mener det udmærket, det er ikke nok, og det er ovenikøbet farligt. Bag et Foretagende som Hjemmenes Uge lurer Faren for Reaktion; det ligger snublende nær at ville lave Paragrafer, at udtale Værdidomme, opstille Normer og afmale "ideelle Hjem", som om vi var paa en aandelig Inventarudstilling.

Men Betydningen af en Hjemmenes Uge ligger deri, om den kunde lære os ogsaa indenfor Hjemmenes Rammer ligesom at sanse Tilværelsen paany, om den kunde rive os ud af Former og Vaner, der maaske er stivnet om os, og plante os ud i ny og frisk Medmenneskelighed. Selv om vore Hjem blev meget bedre, ja, selv om de blev helt fortrinlige, Opdragelsens Højborge og Dydens og Kristelighedens Mønstre, er det slet ikke sikkert, de duede til at bygge Land

med. Land bygger man kun med levende Hjem. Og levende Hjem, det er Hjem, hvor Retsbevidsthed og Ansvarsfølelse og Frisind og Medmenneskelighed er smeltet sammen i det uforklarlige, der hedder Aand. Og nu bliver De maaske lede og kede af at høre dette Ord, igen, dette Ord, der siger ingenting og alting eftersom man har ører til. Aand er ikke intellektuelle Evner, Aandfuldhed, Begavelse eller andre Særligheder, men Aand er Livets Skaberord, Aand er Tilværelsens Spændkraft, det er Sans for Dimensioner, Fornemmelse af Modsætning mellem Liv og Død.

Nu maa De ikke sige, at det er aldeles urimeligt at ville tale om Aand, naar vi ser paa den jævne Jernbanemand og hans Hjem. For det er det ikke. Han har netop bygget sit Hjem paa Aandens Sted, der hvor Kravet udefra eller oppefra mødes med Afmagten indefra og forløses i en stadig Stræben eller - for den, der tror paa Gud, - i de enkle Ord: Forlad os vor Skyld. Et levende Hjem er et Hjem, der aldrig bliver færdigt, der aldrig slaar sig til Ro, men føler sig brudt i Afmagt og oprejst i Haab. De levende Hjem kan man kalde med Sang[ens] Ord: Haabets Borge, hvor det frem i Mulmet vælder, hvor utrætteligt det melder, Vaarbrud ef[ter] Vintersorg.

Jeg læste fornylig en Bog af en Tysker, der lever i higende Tro paa den nye Fremtid. Han siger, at de Dage, vi nu oplever, er Tiden *zwischen Ende und Beginn*, mellem Ende og Begyndelse. Kristendommen og alt hvad dens er, har overlevet sig selv og ligger i de sidste Krampetrækninger; nye Magter og Kræfter skal tage Herredømmet over Jord[en]. Og man kunde fristes til at tro, at han har Ret, naar man ser, hvordan de kristne Stater har ført os alle ud paa Afgrundens Rand, mens Kirken saa magtesløs til. Men Ret har han kun, hvis man tror, at Verden er et evigt drejende Hjul, hvor dynamiske Kræfter brydes og bris [sic] i bestandig skiftende Kredsløb. Men tror ma paa Sandheds og Retfærdigheds urokkede Herredømme, eller tror man paa den Gud, der skabte Himlen og Jorden, saa værger man fra sin Kamprede, hvad man holder for ret, saa er det Tid at Kraften kendes, Tid til Stigen eller Fald. Men denne Tysker har alligevel set noget væsentligt ved Livet. Der vil vi gøre hans Ord til vore og sige: Ja vi lever mellem Ende og Begyndelse, nemlig mellem Enden paa det, vi gjorde galt og hver Dags Nybegyndelse til det godes Sejr.¹

Naar jeg da nu i Aften har taget dette tilfældige og i almindelig Forstand ubetydelige Menneske og har gjort ham til en Slags Motto for det, jeg vilde sige, eller rettere paa en Maade bare har villet tegne ham med nogle faa Linier uden

